

**CONSCIÈNCIA
D'ARA**
I la setmana que ve:
Laia Llobera:
poesia i
revelació

Estils

“El cos és un terreny de pas i d'arribada, pelegrinatge i santuari”

La catedràtica Mabel Moraña dedica un llibre a reunir el pensament occidental sobre el cos

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

És matèria i símbol, lloc i història, íntim i extern, actual i perenne. Sense dualitats: tot en un. El cos, sempre el cos, que cal mirar i pensar, que cal escoltar i viure. “Parlar del cos és parlar del món”, va dir David Le Breton.

“El problema del cos és la seva inabastable polivalència”, explica la professora Mabel Moraña, que publica ara *Pensar el cuerpo* (Herder), un llibre en què aboca esborranys d'aquest intent d'abastar la inabastable polivalència. “El cos –diu Moraña– ens transcendeix i el transcendim. Una mica, o molt, s'escapa quan en parlem: és intraduable, incomunicable, un buit, una presència sense pes ni mida, un abisme, una totalitat fosca que no admet ni ecos ni retorns. La història de les seves narratives és la dels intents de saltar aquest buit, d'establir un pont precari de paraules i imatges que simuli arribar a l'altre costat”.

Política i religió, literatura i art, ciència i tecnologia, passat i present, el cos sempre ha sigut la qüestió central. “La seva omnipresència en l'espai públic, al mercat, als discursos de la ciència i la política i als imaginaris populars permetria pensar que tot gira al voltant de la seva existència i de les seves necessitats, però les pràctiques i els discursos bèl·lics, la proliferació de tecnologies creades per eliminar-lo massivament, els obstacles que dificulten la supervivència, el seu abandonament social i les desigualtats que se li imposen quan no pertany a estrats privilegiats demostren una altra cosa”, afirma aquesta especialista en estudis iberoamericans, nascuda a Montevideo l'any 1948 i titular de la Càtedra William H. Gass d'humanitats a la Washington University de Saint Louis (Estats Units), on imparteix classes de teoria cultural i estudis llatinoamericans.

Lloc de trobada

Tot i el seu recorregut especialitzat en literatura i cultura colonial, crítica de la cultura i estudis literaris, el seu llibre sobre el cos no es limita a cap d'aquests àmbits, malgrat que a través dels diferents capítols utilitza molt del seu coneixement previ en aquestes disciplines per mostrar com el cos s'ha de pensar

Una ballarina amb un vestit de seda, en moviment. GETTY

més enllà del marc material: “Com a element físic, el cos ha sigut cartografiat, disseccionat, traduït a gràfiques i equacions, atrapat en discursos científics, proves, algoritmes i experiments, però ha deixat la impressió que alguna cosa s'escapa de l'observació minuciosa, de l'especulació i de l'anàlisi. Les arts visuals i la literatura semblen haver captat aspectes que han quedat ocults per a l'observació científica”, afirma. Per exemple, les arts han representat, sota formes simbòliques, “la capacitat relacional i l'energia dels cossos, la seva futilitat i resistència, així com la singularitat de l'experiència del cos propi i l'ansietat que provoca el cos de l'altre”.

I és precisament la noció de l'altre, tan característica dels estudis postcoloniais perquè n'és una figura emblemàtica, que cal veure –i

Horitzó
Aquesta
especialista
demana
pensar el cos
més enllà del
marc material

viure– el cos. Com apunta en el seu llibre de prosa magnètica: “El cos és el lloc on l'altre em troba, l'espai dels rituals, de l'amor, la bellesa, la racialització, les pràctiques sexuals, la malaltia, la privació, la violència, la monstruositat, l'experiència mística, el plaer, la tortura, la reproducció i la mort. És el territori on es registra el canvi permanent i hi proliferen gèrmens i anticossos, degradacions, anomalies i floriments. És un terreny de pas i d'arribada, el camí i la destinació final. S'hi (con)fonen mitjà i fi, pelegrinatge i santuari. El cos és aigua precàriament solidificada, però sempre a punt per dissoldre's i tornar a la seva forma primera. És primera matèria, fórmula fràgil i resistent, cadena cromosòmica, informació, plataforma de llançament per a alguna cosa que imaginem diferent i superior i que

anomenem ànima, raó, pensament, propòsit, destí, és a dir, no-res”.

Tot i el seu acostament teòric, Moraña no vol caure en una de les tendències actuals, que és fer del cos un ens “abstracte, superteoritzat i separat dels cossos reals i sofrents”. Per a ella, aquest seria, de tots els dualismes que apliquem al cos, “el més pertorbador”, tot i que reconeix que és una de les maneres que troben les cultures per acostar-se “a la realitat esmunyedissa de la corporalitat, la realitat conceptual i ideològica de la qual sembla eclipsar la seva materialitat”. Per això, el seu llibre, explica l'autora, “vol rescatar trets de l'ampli espectre de visions i versions sobre el cos, perquè totes tenen el seu lloc en la configuració de paradigmes i discursos que eventualment es tradueixen en polítiques, prejudicis i conceptes que s'imposen com una segona naturalesa als cossos reals”.

Normalitat i natural

El cos és el lloc per encabir dualismes de tota mena “del tipus cos/ànima, cos individual / cos col·lectiu, racionalitat/sensibilitat, immanència/transcendència” ja denunciades per Jacques Derrida, que, com puntualitza Moraña, “va argumentar àmpliament en contra de la lògica binària d'aquest tipus de plantejaments”. Un altre dels noms que no poden faltar quan es parla del cos és Foucault: amb la gestió global de la pandèmia actual, les seves reflexions dels anys 70 han agafat una rellevància gairebé profètica amb la seva teoria del control i la biopolítica.

Com explica Moraña a partir de la teoria d'aquest pensador, “les regulacions socials no només preserven la normalitat, sinó que la produeixen definint i promovent paradigmes de conducta que es consideren positius i que s'intenten reproduir en l'àmbit col·lectiu. La normalitat es considera, així, natural i, per tant, portadora d'una veritat que s'assimila a la salut i el benestar del subjecte, de manera que apartar-se de la norma es considera una infracció a l'ordre social i als seus fonaments científics i, per tant, una conducta contraproduent i condemnable”. I afegeix: “Al ser mostrat com a normatiu, un comportament assumeix la forma d'una garantia d'inclusió que assegura la incorporació del subjecte a la societat, quan en realitat el que està implementant és l'exclusió de tothom que no s'ajusti als preceptes modèlics”.